

ROLUL CONSILIULUI EUROPEI ÎN DEMOCRATIZAREA SOCIETĂȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Gheorghe CĂLDARE,
doctor în științe istorice, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova
Maria LUPAȘCO,
magistru în relații internaționale

SUMMARY

The present article is dedicated to the cooperation of Moldova with one of the international organizations of great influence on the European continent, namely the Council of Europe. There are reviewed briefly the main activities of the Council of Europe in the democratization of Moldovan society, such as building the rule of state law, respecting human rights, preparing democratic elections, increasing the role of media in society, NGOs, etc. It is also considered the cooperation with the Moldovan authorities with the Information Office of the Council of Europe in Moldova. The end of the article contains necessary conclusions and certain proposals are made.

Consiliul Europei este o organizație interguvernamentală, al cărui obiectiv este realizarea unei unități mai strânse între cele 47 de state membre pentru protejarea libertății individuale, libertății politice și a statului de drept, principii care constituie fundamentul tuturor democrațiilor autentice. Pornește din 1949 de la o organizație care cuprindea 10 țări. Fiind o forță a păcii și cooperării, de la căderea Zidului Berlinului în 1989 și odată cu răspândirea valorilor democratice pe cuprinsul Europei, organizația câștigă o nouă dimensiune politică.

După cum este cunoscut, obiectivele principale ale Consiliului Europei, reflectate în statutul organizației, au următoarea exprimare:

- convingerea statelor membre că edificarea păcii bazată pe justiție și cooperare internațională „reprezintă un interes vital pentru salvagardarea societății umane și a civilizației”;

- reafirmarea atașamentului părților pentru valorile spirituale și morale care constituie patrimoniul comun al popoarelor lor și care reprezintă „sursa reală a libertății individuale, libertății politice și a statului de drept, principii care formează baza oricărei democrații autentice”;

- convingerea lor că protejarea și triumful acestui ideal, precum și favorizarea progresului economic și social impun o „unitate mai strânsă între țările europene” însușite de aceleași sentimente;

- concluzia că, pentru a răspunde

acestei necesități și aspirațiilor profunde ale popoarelor lor, este important să se creeze „un organism care să grupeze statele europene într-o asociație mai strânsă”.

În concordanță cu premisele principale evocate, scopul Consiliului Europei are următoarea redactare:

a) scopul Consiliului Europei este de a realiza o mai mare unitate între membrii săi pentru salvagardarea și realizarea idealurilor și principiilor care sunt moștenirea lor comună și pentru facilitarea progresului lor economic și social;

b) acest scop va fi promovat prin organele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun și prin încheierea de acorduri și adoptarea unor acțiuni comune în domeniile economic, social, cultural, științific, juridic și administrativ, precum și prin salvagardarea și respectarea de mai departe ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

c) participarea membrilor la lucrările Consiliului Europei nu va afecta activitatea acestora în cadrul Organizației Națiunilor Unite și altor organizații sau uniuni internaționale la care ele sunt părți;

d) chestiunile referitoare la apărarea națională nu țin de competența Consiliului Europei¹.

Din 1989, printre activitățile de bază ale Consiliului Europei se numără:

- acționarea în calitate de ancoră politică și luptător pentru drepturile omului, pentru democrațiile postcomuniste din Europa;

- acordarea de ajutor țărilor din Europa de Est și Centrală în realizarea și consolidarea reformelor politice, juridice și constituționale în paralel cu reformele economice;

- acordarea de know-how în astfel de domenii, cum ar fi drepturile omului,

democrația locală, învățământul, cultura și mediul.

Din noiembrie 1990, ascensiunea a încă 21 de țări din Europa de Est și Centrală i-a dat o veritabilă dimensiune paneuropeană Consiliului Europei, astfel că în prezent el include, practic, toate țările de pe continent.

Organele Consiliului Europei sunt următoarele: Comitetul Miniștrilor, Adunarea Parlamentară, Congresul puterilor locale și regionale ale Europei, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

Primul contact dintre Republica Moldova și Consiliul Europei a avut loc la 30 ianuarie 1992, când țara noastră a solicitat statutul de invitat special pe lângă Adunarea Parlamentară a organizației; în ianuarie 1992 o delegație parlamentară a Republicii Moldova s-a deplasat la Strasbourg, unde a avut loc un schimb de opinii cu membrii comisiei pentru relațiile cu țările membre. La 5 februarie 1993, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a acordat Republicii Moldova statutul de invitat special. Pe parcursul anului 1994, delegații din partea Republicii Moldova au participat la sesiunile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, care a avut loc în lunile ianuarie și iunie. Tot în această perioadă numeroși raportori ai Adunării Parlamentare al Consiliului Europei au vizitat Republica Moldova, examinând normele juridice și situația drepturilor omului în țara noastră.

La 27 iunie 1995, Sesiunea APCE de la Strasbourg a votat în unanimitate primirea Republicii Moldova în calitate de membru al acestui for parlamentar. Ratificarea Statutului Consiliului Europei de către Parlamentul Republicii Moldova a avut loc la 12 iulie 1995. Ceremonia intrării oficiale

a Republicii Moldova în Consiliul Europei a avut loc la 13 iulie 1995 și în aceeași zi a fost semnată Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Reprezentanța permanentă a Republicii Moldova la Strasbourg este cea care monitorizează activitatea politică a Consiliului Europei și expune poziția Republicii Moldova atât în cadrul Reuniunilor Comitetului de Miniștri la nivelul miniștrilor de externe, cât și în cadrul reuniunilor de vârf la nivelul șefilor de state și guverne ai țărilor membre; ea urmărește stabilirea priorităților în diverse domenii de activitate umană, concomitent cu coordonarea programelor de asistență pe care le acordă Consiliul Europei țării noastre. În Comitetul de Miniștri țara noastră este reprezentată de Ministrul de Externe. Republica Moldova este reprezentată în Adunarea Parlamentară de o delegație alcătuită din cinci reprezentanți. În Congresul Autorităților Locale și Regionale țara noastră, de asemenea, are cinci reprezentanți.²

Așadar, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al CE la 13 iulie 1995. La ora actuală, Republica Moldova este parte la 60 de convenții ale Consiliului Europei, printre care:

- Convenția Europeană privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului;
- Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale;
- Carta Europeană a Autonomiei Locale;
- Carta Socială Europeană;
- Convenția Europeană privind prevenirea torturii, pedepselor sau tratamentele inumane sau degradante;
- Convenția Europeană privind acțiunile împotriva traficului cu ființe umane ș.a.

Instituția principală în structura Consiliului Europei, menită să asigure supremația drepturilor omului în Europa, implementarea obligațiilor asumate de către statele membre privind respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, consființite în *Convenția Europeană privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului*, este **Curtea Europeană a Drepturilor Omului**. În conformitate cu articolul 34 al Convenției, "Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victima unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în convenție sau în protocoalele sale, înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercițiul eficace al acestui drept".

Așadar, cea mai semnificativă realizare a Consiliului Europei este Convenția Europeană a Drepturilor Omului, tratat internațional de o importanță fără precedent, care a fost adoptată în 1950 și a intrat în vigoare în 1953. Convenția definește drepturile și libertățile pe care statele membre se angajează să le garanteze oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor. Ea stabilește, de asemenea, un sistem internațional de protecție: statele și persoanele fizice, indiferent de naționalitatea lor, pot sesiza instituțiile judiciare, stabilite prin Convenția de la Strasbourg, dacă ele estimează că sunt victima unei încălcări din partea statelor contractante a drepturilor garantate de Convenție.

Convenția garantează, printre altele: dreptul la viață, la protecție împotriva torturii și a tratamentelor inumane, la libertate și securitate, la un proces echitabil, la

respectarea vieții private și de familie, la respectarea corespondenței, la libertatea de exprimare (inclusiv libertatea presei), la libertatea de gândire, conștiință și religie, precum și libertatea de reuniune pașnică și de asociere. Protocoalele adiționale au adăugat, alte drepturi în afară de cele recunoscute de convenție, cum ar fi abolirea pedepsei cu moartea.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este acum direct accesibilă persoanelor, iar jurisdicția sa este obligatorie pentru toate statele participante. Ea funcționează permanent, ocupându-se de toate stadiile preliminară și elaborează decizii. Curtea este constituită dintr-un număr de judecători egal cu cel al statelor contractante. Candidații sunt propuși la început de guverne, dar judecătorii se bucură de independență totală în îndeplinirea obligațiilor lor, fără să reprezinte statul care l-a propus³.

Controlarea executării deciziilor Curții și constatarea încălcărilor survenite revin Comitetului Miniștrilor, care asigură, în special, adoptarea de către state a măsurilor generale (modificarea legislației, jurisprudenței, reglementărilor și practicilor) necesare evitării noilor încălcări. El asigură, de asemenea, plata către reclamant/ă, a satisfacerii echitabile acordate de Curte și, în anumite cazuri, aplicarea măsurilor concrete care garantează o reparație integrală (redeschiderea procedurii, ridicarea unei decizii de interdicție sau a unei ordonanțe de confiscare, ștergerea mențiunilor din cazierul judiciar, acordarea unui permis de ședere etc.).

Plângerile individuale se referă la chestiuni din ce în ce mai diverse, care acoperă toate problemele societății:

- dispariții și asasinate;

- tortură și tratament inuman pentru deținuți;

- privarea arbitrară de libertate;

- lipsa accesului la un tribunal;

- lipsa unui proces echitabil într-un timp rezonabil;

- ascultarea telefoanelor etc.⁴

Alte domenii în care activează Curtea Europeană a Drepturilor Omului se referă la drepturile sociale fundamentale, condițiile de muncă și coeziune socială (prevederi ce se conțin în Cartea socială europeană, adoptată în 1961), prevenirea torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante (convenția respectivă a Consiliului Europei a fost adoptată în 1987), protecția persoanelor care aparțin minorităților naționale (convenția respectivă a fost adoptată de CE în 1994).

Prin ratificarea de către Parlament, la 12 septembrie 1997, a Convenției Europene privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului, Republica Moldova garantează cetățenilor săi dreptul de recurs la Curtea Europeană, în conformitate cu prevederile Convenției. Conform statisticilor Curții, către 1 octombrie 2008, cu 2 350 de cereri, Republica Moldova, se afla printre primele 12 țări cu cele mai multe cereri depuse de cetățenii săi. Dacă am repartiza la numărul de populație, Republica Moldova ar concura doar cu Federația Rusă și Turcia, lideri în acest clasament, cu 25 000 și 10 750 plângeri. De asemenea, se constată o creștere a numărului celor care scriu petiții la CEDO. În 2001, au fost depuse 44 de cereri, în 2002 – 245, în 2005 – 594, în 2007 – 887. În perioada 1 noiembrie 1998 – 8 decembrie 2008, împotriva Republicii Moldovei au fost adoptate 133 de hotărâri, dintre care doar într-o hotărâre nu s-a constatat violarea Convenției.⁵

De menționat că, în conformitate cu prevederile Avizului 188 (1995) al *Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE)* din 27 iunie 1995 privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Consiliul Europei⁶, Moldova și-a asumat un șir de obligațiuni și angajamente, precum:

a) să semneze Convenția Europeană a Drepturilor Omului la momentul aderării sale;

b) să ratifice Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele 1, 2, 4, 7 și 11;

c) să semneze și să ratifice protocolul nr. 6 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului cu privire la abolirea pedepsei cu moartea în timp de pace;

d) să recunoască, așteptând intrarea în vigoare a Protocolului 11, a dreptului de recurs individual pe lângă Comisia Europeană și jurisdicția obligatorie a Curții Europene (articolele 26-46 din Convenție);

e) să se abțină de a ratifica Convenția pentru Drepturile Omului a CSI înainte ca Consiliul Europei să fi clarificat implicările coexistenței acestei convenții cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în special, în ceea ce privește mecanismul de control; și în afară de aceasta să nu ratifice această convenție a CSI fără acordul prealabil al Consiliului Europei;

f) să semneze și să ratifice Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante;

g) să semneze și să ratifice într-un termen de un an de la ziua aderării, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale;

h) să semneze și să ratifice Carta Europeană a Autonomiei Locale, și să studieze, în vederea ratificării lor, Carta Socială a Consiliului Europei și Carta

Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare etc.

Așadar, din momentul admiterii în Consiliul Europei Republica Moldova a fost pusă sub monitorizare, deoarece ea încă nu îndeplinește multe din standardele europene în domeniul statului de drept.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a urmărit sistematic evoluția vieții politice din țara noastră, adoptând decizii care sunt îndreptate spre eficientizarea continuă a activității structurilor statale, perfecționarea legislației etc. Astfel, la 4 octombrie 2005, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat, în urma dezbatărilor, rezoluția "Funcționarea instituțiilor democratice în Moldova", în care se menționează:

1. Moldova este membru al Consiliului Europei de 10 ani și continuă să fie obiectul unei monitorizări. Această țară a realizat progrese evidente pe calea reformelor democratice, dar încă nu a îndeplinit în mod satisfăcător multe din angajamentele sale importante. Ritmul reformelor a încetinit deoarece Moldova a trebuit, concomitent cu edificarea instituțiilor sale democratice, să-și asigure identitatea națională și să facă față unui regim separatist și prezenței forțelor militare străine pe partea transnistreană a teritoriului său.

2. Adunarea Parlamentară consideră că trebuie asigurate ameliorarea funcționării instituțiilor democratice; independența și eficiența aparatului judiciar; libertatea și pluralitatea mediilor electronice; consolidarea democrațiilor locale; ameliorarea condițiilor economice însoțite de protecția socială adecvată; combaterea corupției și traficului de organe.

3. Adunarea adresează conducătorilor moldoveni un mesaj de încurajare pentru

ca ei să însoțească toate declarațiile în favoarea valorilor și normelor democratice cu un real dialog și transparență în relațiile cu opoziția, atât pe plan național, cât și pe plan local.

4. Adunarea apreciază decizia Parlamentului Moldovei de a retransmite în eter ședințele sale plenare și de a face astfel dezbaterile politice publice. Totodată, pentru a obține o adevărată participare a societății civile, ar trebui de garantat sectorului esențial mass-media pluralism și dinamism, în primul rând, în domeniul televiziunii. De asemenea, ar trebui create condiții necesare pentru buna funcționare a unui serviciu public al radiodifuziunii independente și profesionale.

...7. Moldova rămâne a fi una dintre cele mai sărace țări din Europa. Sărăcia endemică a unei părți importante a populației, nivelul scăzut al salariilor și lipsa protecției sociale creează un teren fertil pentru corupție la toate nivelurile vieții publice. Această sărăcie întretine, de asemenea, unele din cele mai revoltătoare și mai degradante practici criminale, cum ar fi traficul de ființe umane și traficul de organe. Fără o ameliorare rapidă și concretă a nivelului vieții, poporul Moldovei ar putea să nu adere încă o perioadă îndelungată la procesul reformelor democratice.

... 12. Adunarea invită autoritățile Moldovei, în domeniul funcționării instituțiilor democratice:

... 12. 2. să revizuiască legislația cu privire la partidele politice în lumina normelor europene;

12.3. să se procedeze astfel încât toate recomandările Comisiei de la Veneția și ale Biroului pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului al OSCE cu privire la alegeri să fie luate în considerare imediat

în legislația electorală și în practică;

12.4. să asigure conformitatea legislației și practicii în materie de democrație locală cu cartă europeană a autonomiei locale;

13. De asemenea, Adunarea cere autorităților Moldovei, în domeniul statului de drept:

13.1. să reformeze aparatul judiciar în scopul garantării independenței și consolidării eficienței și profesionalismului judecătorilor;

13.2. să revizuiască imputernicirile acordate Procuraturii Generale;

13.3. să supravegheze implementarea adecvată a Strategiei și Planului de acțiune împotriva corupției;

13.4. să ratifice Convenția Consiliului Europei privind combaterea traficului de ființe umane și să adopte toate măsurile necesare pe plan național și internațional pentru a opri ferm traficul de ființe umane și traficul de organe.

... 14. În plus, Adunarea invită autoritățile Moldovei, în materie de protecție a drepturilor omului:

14.1. să consolideze toate garanțiile și demersurile practice necesare pentru respectarea libertății de exprimare;

14.1.1 să revizuiască legislația relativă la serviciul public al radiodifuziunii (naționale și locale) și al audiovizualului în general;

14.1.2. să continue transformarea Companiei „TeleRadio-Moldova” într-o veritabilă radiodifuziune publică;

...14.5. să dezvolte o abordare multiculturală și pluralistă a educației, mai ales din punctul de vedere al predării limbilor, istoriei și geografiei etc.⁷

Cu scopul redresării situației și îndeplinirii tuturor angajamentelor asumate și finalizării procesului de monitorizare, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 11 noiembrie 2005 Hotărârea nr. 284-XVI, cu

privire al programul calendaristic al acțiunilor legislative în conformitate cu Rezoluția și Recomandările Comisiei pentru respectarea obligațiilor și angajamentelor statelor membre ale Consiliului Europei. Însă, în pofida angajamentelor asumate de autoritățile moldovene, o parte considerabilă a acestora au fost îndeplinite doar parțial.

Actualmente, Republica Moldova a semnat 76 de convenții europene, dintre care 53 sunt în vigoare pentru țara noastră. Printre acestea sunt o serie de instrumente juridice de bază ale Consiliului Europei cum ar fi: Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Convenția Culturală Europeană - cadru pentru protecția minorităților naționale, Carta socială europeană și altele⁸.

În iulie 2004, CEDO adoptă cea mai de răsunet pentru Republica Moldova decizie: „Ilașcu și alții împotriva Federației Ruse și R. Moldova”. Curtea a făcut ceea ce nu s-au încumetat politicienii: a stabilit responsabilitatea Federației Ruse pentru violarea drepturilor fundamentale în această regiune, pornind de la exercițiul efectiv al jurisdicției sale pe acest teritoriu, pentru ajutorul militar, economic și de altă natură pe care Federația Rusă îl acordă regimului separatist, care altfel nu ar supraviețui. De asemenea, Curtea a decis răspunderea Republicii Moldova pentru încălcarea obligațiilor pozitive, din moment ce a constatat că Republica Moldova a renunțat să mai depună eforturi pentru restabilirea drepturilor violate.⁹

O contribuție substanțială la racordarea R. Moldova la exigențele CE în edificarea unui stat de drept, îndeplinirea angajamentelor țării noastre față de Organizație o aduc raportorii CE pentru

Moldova. Astfel, potrivit unui raport întocmit de Jossette Durrieu și Egidijus Vareiris, coraportorii Comitetului de Monitorizare a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE), prezentat forului european la începutul lunii octombrie 2007, Moldova a înregistrat progrese semnificative în realizarea reformelor democratice. Documentul recomandă autorităților moldovene să continue ritmul transformărilor interne pentru onorarea tuturor angajamentelor țării și, astfel, asigurarea posibilității de a examina încheierea procedurii de monitorizare¹⁰.

Pentru o mai strânsă colaborare dintre Consiliul Europei și țările noi admise în organizație, s-au constituit mai multe modalități de colaborare bilaterală, printre care am putea menționa activitățile desfășurate de Birourile de Informare a Consiliului Europei, deschise în mai multe țări. De fapt, obiectivele majore ale acestor birouri se înscriu în cele mai generale sarcini ale Consiliului Europei, care după cum este cunoscut constau în următoarele:

- protecția drepturilor omului, a democrației pluraliste și a supremației dreptului;
- favorizarea conștientizării și încurajarea dezvoltării identității și diversității culturale ale Europei;
- căutarea unor soluții pentru problemele cu care se confruntă societățile europene (discriminarea minorităților, xenofobia, intoleranța, protecția mediului, crima organizată, drogurile, SIDA etc.);
- dezactivarea stabilității democratice în Europa prin susținerea reformelor politice legislative și constituționale.¹¹

În acest context, era clar că R. Moldova, ca stat aflat în tranziție de la vechiul sistem la o democrație pluralistă,

avea necesitate stringentă să primească o asistență din partea Consiliului Europei nemijlocit pe teren; activitățile urmărite de organizație, racordate la obiectivele țării noastre privind democratizarea societății fiind mai lesne de realizat.

În concordanță cu aceste obiective, la 30 iunie 1997, la Chișinău, la solicitarea Republicii Moldova s-a deschis Centrul de Informare și Documentare (CID) al Consiliului Europei. Acest centru a fost inaugurat, după cum am subliniat anterior, în virtutea voinței politice a Moldovei, percepută de Consiliul Europei, de a purcede la constituirea unui adevărat stat de drept, dispus să accepte ideea europeană, să contribuie la educația populației în spiritul democrației, toleranței și cooperării.

Consiliul Europei a acordat Centrului deschis la Chișinău toată încrederea și susținerea, realizându-și, astfel, o strânsă colaborare atât cu instituțiile de stat, cât și cu ONG-urile și mass-media. În perioada care s-a scurs de la deschiderea acestei structuri a CE cu destinația de a institui o colaborare strânsă și fructuoasă cu instituțiile din R. Moldova a fost realizat un număr impunător de activități, care au fost sprijinite substanțial de reprezentanțele a două state-membre ale Consiliului Europei, acreditate la Chișinău, și anume - ale ambasadelor Germaniei și Franței. De asemenea, și-au adus contribuția la instituirea unei colaborări multiple dintre Consiliul Europei și Republica Moldova, prin intermediul Centrului de Informare și Documentare a CE, Misiunea Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, precum și programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, care au susținut multe acțiuni comune ale țării noastre și CID.

La 15 noiembrie 2000, a fost semnat un nou acord privind Statutul Centrului, el

devenind Birou de Informare al Consiliului Europei (BICE). Această schimbare a denumirii nu a schimbat esențial domeniile de activitate a centrului. A rămas valabilă funcția de a răspunde cerințelor de informare și documentare referitor la activitatea și experiența Consiliului Europei, difuzarea în continuare autorităților publice, asociațiilor, ONG-urilor, precum și cetățenilor informații și documente atât la solicitare, cât și la inițiativa Biroului.

Ca instrument documentar, Biroul și-a păstrat aceleași funcții, adăugând la consultarea documentelor în bibliotecă și la traducerea unor documente și cea de publicare. Dacă la început direcția principală a activității BICE era promovarea ideilor Consiliului Europei prin organizarea conferințelor, seminarelor și meselor rotunde¹², apoi, treptat, aria activităților s-a modificat, accentul principal fiind pus pe traducerea, publicarea și distribuirea documentelor Consiliului Europei, precum și realizarea unor publicații specifice asupra temelor de interes atât pentru Consiliu, cât și pentru Republica Moldova. Aceasta a permis să fie cuprins un spațiu geografic și uman considerabil, dar și să fie eficientă activitatea BICE. Printre activitățile desfășurate de Birou s-au înscris promovarea diferitelor manifestări europene, organizarea Zilei europene în școli, concursurilor televizate, victorinelor, conferințelor studentești. Cât privește biblioteca BICE, ea a continuat să fie un instrument de bază în activitatea Biroului, fiind completată cu regularitate și asigurând complementaritatea accesului la documentele Consiliului Europei prin Internet. Documentele Consiliului Europei sunt disponibile în limbile engleză și franceză (limbile oficiale ale Consiliului Europei), dar Biroul dispune de traduceri

în limbile rusă și română.

Multitudinea nivelurilor la care operează Consiliul a făcut posibil să se constituie un sistem de avertizare și control cu multiple fațete, având un element de automonitorizare și fiind orientat în mare măsură către public, fapt care asigură un control democratic activ. Printre activitățile majore ale BICE se înscriu pregătirea și desfășurarea diferitelor seminare, conferințe și simpozioane. Astfel, la 18-19 octombrie 1997, BICE a organizat seminarul „Rolul ONG-urilor în perioada de tranziție spre o societate democratică”. Un imbold pentru extinderea colaborării cu societatea civilă din întreaga republică a fost Conferința națională „ONG – un factor al dezvoltării democrației locale” din 29-30 martie 2001, după care a urmat un evantai de seminare regionale la acest subiect desfășurate la Bălți (5 iunie 2002), Cahul (6 iunie 2002), Hîncești (14 octombrie 2004), Orhei (15 octombrie 2004).

Un moment important în viața societății civile din Moldova l-a constituit seminarul din 29-30 iulie 2005 cu tema „Modelarea agendei publice în țările de tranziție – societatea civilă și autoritățile publice într-o democrație participativă”, organizat în cooperare cu Parlamentul Republicii Moldova. Discuțiile din cadrul seminarului au subliniat necesitatea elaborării în Moldova a unei strategii naționale de dezvoltare a societății civile, bazate pe criteriul valorilor general europene, a spiritului de receptivitate, transparență, capacitate și orientare spre realizări și spre consolidarea spiritului democratic participativ.

Acest seminar a continuat la 10-11 noiembrie 2005, fiind axat pe plasarea elaborării „Principiilor de cooperare între societatea civilă și autoritățile publice în

Republica Moldova”. La 29 decembrie 2005, a fost adoptată Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea „Concepției privind cooperarea dintre Parlamentul Republicii Moldova și societatea civilă”, iar realizarea funcțională a relațiilor dintre Parlament și societatea civilă au constituit subiectul Conferinței privind „Realizarea funcțională a relațiilor dintre Parlament și societatea civilă din Moldova” din 4 aprilie 2006.

Un alt domeniu de activitate a BICE din Moldova o constituie promovarea drepturilor prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) printre cetățenii țării noastre. Conferințele și seminarele în problemele drepturilor omului au fost precedate și, ulterior, însoțite de mese rotunde, traduceri și publicații. Beneficiarii și partenerii BICE au fost și rămân, în primul rând, judecătorii, procurorii, avocații, pentru care au fost organizate seminare privind examinarea cauzelor civile și penale în ordine de apel și recurs¹³.

Despre acest gen de activitate a BICE se poate judeca după seminarul organizat la 29-30 iunie 2005 cu genericul „Modelarea agendei publice în țările de tranziție – societatea civilă și autoritățile publice într-o democrație participativă”. Seminarul a reunit aproximativ 60 de participanți (deputați, reprezentanți ai ONG-urilor din Moldova, experți ai Consiliului Europei), în vederea discutării nivelului de participare a societății civile și a părții sale organizate, ONG-urile, la procesul democratic de luare a deciziilor în Moldova¹⁴.

BICE din Moldova a acordat atenție și unei alte probleme stringente cu care se confruntă țara noastră, cum este traficul de ființe umane. Astfel, la 11 octombrie

2006, la Căușeni, și la 2 noiembrie a aceluiasi an, la Bălți, și-au desfășurat lucrările seminarele regionale „Traficul de ființe umane: acțiune prioritară pe plan internațional și național”, organizate de BICE în parteneriat cu Centrul de Drept (Căușeni), și Centrul privind prevenirea traficului de femei (filialele Căușeni și Bălți), cu susținerea primăriei municipiului Bălți. La ele au participat reprezentanți ai organizațiilor internaționale prezente în Moldova (Consiliul Europei, Organizația Internațională a Muncii, OSCE), ai autorităților centrale (Comitetul Național pentru Combaterea traficului de ființe umane), locale și ONG-uri.

La același subiect, la 28 noiembrie 2006, BICE a organizat, în incinta Parlamentului Republicii Moldova, o masă rotundă în problemele consolidării măsurilor de combatere a traficului de ființe umane. La această acțiune au participat reprezentanți ai structurilor guvernamentale, parlamentari, Vladimir Ristovski, reprezentantul special al Secretarului General al CE în Republica Moldova. În cadrul acestei întruniri au fost abordate subiecte referitoare la procesul continuu de perfectare a cadrului legal și mecanismele de punere în aplicare a Planului național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane, protecția și reabilitarea socială a victimelor; consolidarea capacităților și sensibilizarea organelor de drept și a administrației publice locale privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane¹⁵.

În contextul campaniei „Anul european al cetățeniei prin educație”, la 21 decembrie 2004, BICE și Ambasada Franței în Republica Moldova, în comun cu Ministerul Educației, au organizat o Conferință Națională de lansare a Anului European al Cetățeniei prin Educație, 2005, cu

genericul „A învăța și a trăi democrația”. Scopul conferinței a fost de a sensibiliza instituțiile de învățământ, autoritățile de stat, ONG-urile și mass-media privind importanța unei cetățenii active, calitatea participării într-o societate democratică, dezvoltarea gândirii critice și a dialogului rațional și tolerant. În același timp, au fost prezentate și instrumentele practice pentru educația pentru o cetățenie democratică. La conferință au participat rectorii principalelor instituții de învățământ superior, reprezentanți ai ONG-urilor, ambasadori, reprezentanți ai organizațiilor internaționale. În baza materialelor conferinței, BICE și-a trasat un șir de obiective concrete în cadrul desfășurării „Anului European al Cetățeniei Democratice prin Educație”¹⁶.

Cooperării țării noastre cu Consiliul Europei i-a fost acordată o atenție sporită și în anii următori. Un accent deosebit a fost pus pe realizarea în continuare a celor două programe comune ale CE și Comisiei Europene, privind asigurarea transparenței și independenței sistemului judiciar și combaterea corupției, în valoare totală de 6,8 milioane euro. De menționat și demararea celor 5 programe comune noi ale CE și Comisiei Europene pentru perioada 2008-2009, orientate spre susținerea alegerilor libere și echitabile, libertatea expresiei și mass-mediei, sprijinirea societății civile, înființarea structurilor independente active și non-judiciare în domeniul drepturilor omului, promovarea drepturilor minorității romilor. De asemenea, în luna iulie 2008, Comitetul de Miniștri al CE a aprobat Planul de Acțiuni al Consiliului pentru sprijinul alegerilor parlamentare din anul 2009, care a inclus un program amplu de activități. La fel, Consiliul Europei a aprobat Programul de

Acțiuni vizând Republica Moldova referitor la posibila contribuție a CE la implementarea măsurilor de consolidare a încrederii în contextul procesului de reglementare a conflictului transnistrean¹⁷.

O atenție deosebită a acordat Consiliul Europei țării noastre în perioada alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009. Astfel, o delegație preelectorală din partea APCE, care a vizitat orașul Chișinău în ajunul alegerilor, a constatat un pluralism considerabil în mediul politic al țării. Cu toate acestea, delegația a accentuat că, în pofida recomandărilor repetate ale APC și ale altor autorități ale Consiliului Europei, continuă să mai persiste îngrijorări pe parcursul acestei campanii, cum ar fi: utilizarea resurselor administrative pe parcursul campaniei electorale, cazuri de intimidare sau presiune, corectitudinea listelor alegătorilor. Delegația a salutat pluralismul de opinii în mass-media tipărite, însă a rămas preocupată de problema accesului tuturor partidelor politice la mass-media, în particular, la posturile cu acoperire națională.

Delegația preelectorală a APCE a constatat că Comisia de la Veneția a Consiliului Europei, în opinia sa din octombrie 2008, a concluzionat că Codul Electoral revizuit al Republicii Moldova oferă o bună bază pentru organizarea unor alegeri cu adevărat democratice și a adăugat că unele recomandări nu au fost reflectate în textul revizuit. Delegația a considerat că alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 vor constitui un test al maturității democrației în Republica Moldova și a chemat autoritățile țării să elimine problemele identificate în practica electorală și să implementeze recomandările Adunării Parlamentare, care se conțin în Rezoluția 1572 (2007).

Autoritățile moldovenești și Comisia Electorală Centrală (CEC) au asigurat delegația preelectorală că vor fi întreprinse toate măsurile pentru eradicarea problemelor identificate și, astfel, vor garanta caracterul democratic al acestui scrutin parlamentar. Adunarea Parlamentară a trimis o delegație din 20 de membri pentru observarea alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009¹⁸.

După încheierea scrutinului electoral și evenimentele din 6-7 aprilie, oficialii Consiliului Europei au manifestat o mare atenție pentru normalizarea situației din țara noastră. Astfel, Josette Durieu (Franța) și Ejidujus Vareikis (Lituania), co-raportorii privind Moldova pentru Comitetul de Monitorizare al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE), au trimis demersuri la adresa autorităților Republicii Moldova în vederea prezentării înfomnațiilor depline privind evenimentele de după alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009¹⁹.

Referitor la aprecierea alegerilor parlamentare care au avut loc în Republica Moldova la 5 aprilie 2009, mai menționăm că Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor, în declarația lansată la 7 aprilie, a indicat că alegerile din Moldova au întrunit multe standarde internaționale, însă îmbunătățiri sunt încă necesare. În special s-a făcut referire la necesitatea asigurării unui proces echitabil liber de intervenții administrative nedorite și pentru a spori încrederea publică. Șefa delegației Parlamentului European, Marianne Mikko, a indicat că „au fost observate îmbunătățiri în comparație cu anul 2005, dar este nevoie de eforturi suplimentare, în special în privința organizării activității radidifuzorului public”. O altă apreciere aparține lui Nicolae Vulcianov, șeful misiunii de observare a alegerilor pe

termen lung a Biroului OCSE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO), care a indicat asupra necesității de a injecta mai multă încredere în mediul electoral, inclusiv prin reflectarea obiectivă în știri de către radiodifuzorul public, îmbunătățirea procesului de înregistrare a alegătorilor și asigurarea unui tratament egal de către autorități față de toți concurenții²⁰

În concluzie, menționăm că de la admiterea Republicii Moldova în Consiliul Europei, în 1995, CE a devenit pentru țara noastră nu doar o instituție care dă indicații și emite recomandări, ci o organizație care se implică în modul cel mai activ în oferirea unei asistențe diverse în materie legislativă, în scopul de a ajusta legislația națională la normele europene. Țara noastră a beneficiat de o asistență frecventă din partea Consiliului Europei în astfel de domenii de importanță majoră pentru democratizarea societății, cum ar fi respectarea drepturilor omului, înfăptuirea reformelor în domeniul justiției, liberalizarea mass-media, reprezentanții CE, împreună cu alte organizații internaționale, monitorizează alegerile din țara noastră, protecția mediului, combaterea crimei organizate și a corupției, coeziunea socială, consolidarea societății civile etc.

De o mare importanță pentru consolidarea cooperării Republicii Moldova cu Consiliul Europei a fost deschiderea, în 1997, la solicitarea Guvernului, a unui Birou de Informare al CE la Chișinău. BICE, în virtutea atribuțiilor sale, desfășoară o activitate considerabilă în vederea informării populației despre domeniile prioritare de activitate ale CE, contribuie la susținerea și implementarea programelor CE în Republica Moldova, informează CE despre evenimentele majore din țara

noastră, promovează ideile Consiliului Europei, prin organizarea conferințelor, meselor rotunde, seminarelor în domeniile de activitate a CE etc.

În ansamblu, colaborarea Republicii Moldova cu Consiliul Europei are impact benefic pentru țara noastră. Această organizație internațională cooperează cu Republica Moldova în vederea soluționării aceluiași probleme, care influențează direct asupra procesului de democratizare a societății. Asistența acordată de către Consiliul Europei țării noastre, după cum se poate deduce din studiul efectuat, este destul de variată și acoperă o arie largă de domenii.

Desigur, în procesul de racordare a țării noastre la standardele democratice universale mai este încă un șir de obstacole substanțiale. Astfel, am putea indica că recomandările CE nu sunt implementate integral întotdeauna și complet. La acestea se referă, în primul rând, necesitatea reformării continue a sistemului judiciar, continuarea reformei în domeniul mass-media, modificarea legislației electorale ș.a. Totodată, oficialii CE au atenționat nu o dată autoritățile naționale, că adoptarea unor legi conforme cu cerințele europene este doar primul pas în democratizarea societății moldovenești. Cel de-al doilea pas ar trebui să fie implementarea consecventă, completă și fără a se crea anumite cazuri de tergiversare, a legislației îmoite în practică, fapt ce ar constitui cu adevărat un moment decisiv în democratizarea societății. Astfel, Republica Moldova ar putea fi scoasă de sub monitorizarea Consiliului Europei, care durează de la momentul admiterii țării noastre în organizație.

Totodată, considerăm necesar de a înainta unele propuneri care, în opinia

noastră, ar contribui într-o anumită măsură la depășirea restanțelor pe care le are încă Republica Moldova în colaborarea cu Consiliul Europei. La aceasta am indica următoarele:

- promovarea activă, începând cu liceele și instituțiile de învățământ superior, a scopurilor și domeniilor de activitate a Consiliului Europei, informarea permanentă și în modul cel mai divers, a tuturor cetățenilor Republicii Moldova despre beneficiile de participare a țării noastre la activitatea CE;

- în emisiunile radio și TV, să fie reflectată cu regularitate tematica respectării drepturilor omului în Republica

Moldova, activitatea organelor de resort în vederea armonizării legislației naționale cu cea comunitară, dar și implementarea adecvată a prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului în țara noastră.

- să se includă frecvent la cursurile de perfecționare a funcționarilor din administrația publică centrală și locală problematica colaborării țării noastre cu organizațiile internaționale, astfel ca reprezentanții structurilor administrative nu numai să cunoască domeniile de activitate a Consiliului Europei, dar și să participe activ la realizarea diferitelor proiecte de colaborare cu aceste organizații.

BIBLIOGRAFIE

¹ Manualul Consiliului Europei. Biroul de Informare al Consiliului Europei la București. 2003. - P. 40-41.

² Moldova and the Council of Europe, http://www.coe.int/T/e/com/about_coe/member_states/, 15.04.09.

³ Consiliul Europei. 800 milioane de europeni. Chișinău, 2003. - P. 27-29.

⁴ Consiliul Europei. 800 milioane de europeni. Op. citată. - P. 19-30.

⁵ 100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2008. IDIS "Viitorul", Chișinău, 2009. - P. 80.

⁶ Discuția Adunării din 27 iunie 1995 (a 18-a sesiune). Documentele 7278, 7325 și 7331 privind Avizul Comisiei cu privire la relațiile cu țările europene nonmembre.

⁷ Funcționarea instituțiilor democratice în Moldova // Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova.

⁸ Ceban C., Consiliul Europei - arenă de realizare a interesului național. Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, 21 mai 2008//AAP-15 ani de modernizare a serviciului public din R.Moldova, v.2. Chișinău, 2008. - P. 196.

⁹ Evoluția politicii externe a Republicii Moldova (1998-2008). Chișinău, 2009. - P. 109.

¹⁰ CE ar putea examina în scurt timp încheierea procesului de monitorizare a R. Moldova // Moldova Suverană, 2007, 3 octombrie.

¹¹ Consiliul Europei. 800 milioane de europeni. Chișinău, 2003. - P.7.

¹² Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova, nr.2, 2003. - P.7.

¹³ Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova. 1997-2007, Chișinău, 2007. - P.18-19,21.

¹⁴ Consiliul Europei – „Societatea Civilă” // Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova, Chișinău, 2005, nr.2. - P.17.

¹⁵ Activitatea BICE în cadrul companiei Consiliului Europei privind combaterea traficului de ființe umane // Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova. Chișinău, 2006, nr. 2.

¹⁶ Anul european al cetățeniei prin educație în Moldova //Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova, Chișinău, 2005, nr. 1. - P.12.

¹⁷ www.mfa.gov.md: accesat: 22.04.09.

¹⁸ Republica Moldova: declarația preelectorală a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. www.bice.md (accesat: 09.03.2009).

¹⁹ Situația din Moldova: coraportorii APCE solicită autorităților „informații complete”. www.bice.md (accesat: 16.04.2009).

²⁰ Alegerile din Moldova au întrunit multe standarde internaționale, însă îmbunătățiri sunt încă necesare, spun observatorii. www.bice.md (accesat: 07.04.2009).

Prezentat: 5 octombrie 2009.

Recenzent: Emilian CIOBU, doctor în filozofie, conferențiar universitar.

E-mail: caldare.g@gmail.com

lupascu@mail.ru